

РЕГІОНАЛЬНІ ДИСПРОПОРЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ВПЛИВ МЕХАНІЗМУ ІНДИКАТИВНОЇ СОБІВАРТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

©2026 ПИСАРЧУК О. В.

УДК 378.014.543:338.534.4 (477)
JEL: H52; I22; I28; R12; R58

Писарчук О. В. Регіональні диспропорції регулювання ціноутворення у вищій освіті: вплив механізму індикативної собівартості в умовах війни

Актуальність дослідження зумовлена суттєвими викликами, які постали перед системою вищої освіти України в умовах воєнного стану. Запроваджені регуляторні механізми визначення мінімального рівня вартості навчання на рівні «бакалавр» через показник індикативної собівартості, який спрямований, зокрема, на вирівнювання умов фінансування бюджетної та контрактної форм навчання, виявив певні негативні наслідки в регіональному розрізі. Особливо гостро це проявляється на прифронтових територіях, де заклади вищої освіти (ЗВО) опинилися в нерівних конкурентних умовах. Метою статті стала оцінка регіональних диспропорцій механізму індикативної собівартості в системі вищої освіти України в умовах воєнного стану та визначення його впливу на конкурентні позиції ЗВО. Основна гіпотеза полягає в тому, що даний регуляторний інструмент, замість створення рівних умов, посилює міжрегіональну нерівність, створюючи додаткове навантаження на заклади прифронтових територій. Методологічну основу роботи становить поєднання статистичного, порівняльного, кореляційного аналізу та методу нормалізації даних Min-Max. Інформаційну базу сформовано на підставі офіційних показників індикативної собівартості за 2020, 2021, 2024 і 2025 роки. Для оцінки стійкості регіональної структури використано коефіцієнти кореляції Пірсона та Спірмена. У результаті дослідження встановлено, що в умовах воєнного стану відбулася кардинальна трансформація міжрегіонального позиціонування за рівнем індикативної собівартості. У 2025 році найвищі значення мінімального рівня вартості навчання зафіксовано саме в прифронтових регіонах (Харківська, Миколаївська, Сумська області), що суттєво погіршує їхні конкурентні позиції. Кореляційний аналіз підтвердив втрату стабільності регіонального розподілу після відновлення дії механізму. Наукова новизна дослідження полягає у виявленні та кількісному обґрунтуванні асиметричного впливу механізму індикативної собівартості на ЗВО залежно від територіального розміщення у воєнний період. Практична цінність результатів полягає в обґрунтуванні необхідності вдосконалення регуляторного механізму через запровадження регіональних коригувальних коефіцієнтів, що враховуватимуть безпекові ризики, міграційні процеси та особливості соціально-економічного розвитку територій. Запропоновані підходи можуть бути використані при коригуванні нормативно-правової бази у сфері вищої освіти.

Ключові слова: індикативна собівартість; регіональні диспропорції; воєнний стан; фінансування вищої освіти.

Табл.: 4. **Бібл.:** 21.

Писарчук Оксана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: oksana.pysarchuk@hneu.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6674-9223>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/KBA-2770-2024>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211133516>

UDC 378.014.543:338.534.4 (477)
JEL: H52; I22; I28; R12; R58

Pysarchuk O. V. Regional Disparities in Pricing Regulation in Higher Education: The Impact of the Indicative Cost Mechanism in a Wartime Situation

The relevance of this study stems from the significant challenges facing Ukraine's higher education system under martial law. The regulatory mechanism introduced to determine the minimum cost of undergraduate education through an indicative cost indicator – which is aimed, in particular, at equalising the funding conditions for the State-funded and fee-paying forms of study – has revealed certain negative consequences at the regional level. This is particularly acute in frontline territories, where higher education institutions have found themselves in unequal competitive conditions. The aim of this article is to assess the regional disparities of the indicative cost mechanism in Ukraine's higher education system under martial law and to determine its impact on the competitive positions of higher education institutions. The main hypothesis is that this regulatory instrument, rather than creating a level playing field, exacerbates inter-regional inequality, placing an additional burden on institutions in frontline territories. The methodological basis of the study consists of a combination of statistical, comparative and correlation analysis, alongside the Min-Max data normalisation method. The data set is based on official figures for indicative unit costs for the years 2020, 2021, 2024 and 2025. Pearson's and Spearman's correlation coefficients were used to assess the stability of the regional structure. The study found that, under martial law, there was a radical shift in the interregional ranking based on indicative tuition fees. In 2025, the highest values for the minimum cost of education were recorded precisely in the frontline regions (Kharkiv, Mykolaiv, and Sumy regions), which significantly weakens their competitive position. Correlation analysis confirmed the loss of stability in regional distribution following the reinstatement of the mechanism. The scientific novelty of the study lies in identifying and quantitatively substantiating the asymmetric impact of the indicative cost mechanism on HEIs depending on their geographical location during the wartime period. The practical value of the results lies in substantiating the need to improve the regulatory mechanism through the introduction of regional adjustment coefficients that take into account security risks, migration processes and the specific features of the socioeconomic development of the regions. The proposed approaches can be used when amending the regulatory framework in the field of higher education.

Keywords: indicative cost price; regional disparities; martial law; funding for higher education.

Tabl.: 4. **Bibl.:** 21.

Активні воєнні дії на території України з початку 2022 року призвели до масштабних міграційних процесів, руйнування інфраструктури та глибоких диспропорцій в регіональному розвитку, що суттєво ускладнило умови функціонування системи вищої освіти України. За таких умов особливої гостроти набули питання ефективності державних регуляторних механізмів, які мають бути спрямовані на забезпечення фінансової стійкості закладів вищої освіти (ЗВО) та збереження їхнього науково-педагогічного потенціалу. Одним із таких інструментів стала індикативна собівартість підготовки здобувачів вищої освіти, визначена Постановою Кабінету Міністрів України № 191 [10]. Запровадження цього механізму було орієнтоване на поступове зближення обсягів державного фінансування на підготовку одного здобувача та вартості контрактного навчання, а також запобігання ціновому демпінгу на ринку освітніх послуг. Однак реальна практика застосування цього інструменту виявила певні протиріччя, ніж передбачалося на етапі його розробки та впровадження.

Існуючі наукові дослідження здебільшого зосереджуються на загальних аспектах фінансування вищої освіти, динаміці контрактного контингенту чи впливі війни на доступність освіти. Так, питання щодо динаміки фінансування освіти висвітлено в роботах Славкової А. А. [13], Коваленко Ю. М., Вітренко Л. О. [5]. Своєю чергою, Житар М. О. [2] досліджує особливості фінансового забезпечення ЗВО через бюджетні та позабюджетні надходження. Аналогічну проблематику розкрито колективами авторами Мельник Л. В., Кондрацька Н. М., Мельник Л. М. [8], а також Кириленко О., Жадан О. [4]. Рошик І., Рошик А. [11] розкривають проблематику фінансування вищої освіти в контексті результативності та якості підготовки.

Питання ціноутворення в системі вищої освіти стало предметом дослідження авторів Труніна І. М., Пряхіна К. А., Андрієнко М. С. [15]. Своєю чергою, Костенко І. С. [6] аналізує зв'язок мінімальної вартості навчання із середнім рівнем оплати праці, а Сас С. П. [12] розглядає вплив регуляторного інструменту на потенціал розвитку ЗВО на початкових етапах впровадження індикативної собівартості. Автори Ченцов В. В., Григораш О. В. [16] дослі-

джують вплив індикативної собівартості на обсяги набору здобувачів на певну спеціальність в Дніпропетровській області. Також у дослідженні вони виявили негативний вплив зазначеного інструментарію на формування контингенту за певною спеціальністю – через перетік контингенту здобувачів до непрофільних ЗВО, що в кінцевому підсумку впливатиме на якість формування людського капіталу [16]. Низка науковців, зокрема Литвинчук А. О. та інші в [7], Єрмакова С. С., Іванова О. С., Буренко М. С. [1], а також Соболева С. М., Примиська С. О., Загоруйко Н. М. [14] розкривають особливості функціонування ЗВО та системи вищої освіти в цілому в умовах сучасних викликів. Особливий інтерес викликає дослідження групи науковців Нешева А., Смоленніков Д., Котенко С. [17] щодо виявлення диспропорцій в регіональному вимірі між макрорегіонами стосовно невідповідності динаміки контингенту та обсягів фінансування ЗВО.

Водночас регіональний вимір дії механізму індикативної собівартості, його вплив на міжрегіональні диспропорції та особливості функціонування ЗВО в прифронтових територіях у воєнний період залишаються недостатньо вивченими. Недостатньо дослідженим залишається і напрям проведення комплексного аналізу того, як індикативна собівартість, що розрахована на рівні окремого ЗВО, а не за спеціальностями, трансформує міжрегіональну структуру та конкурентні позиції в системі вищої освіти в умовах воєнного стану. Неврахування територіальних безпекових ризиків, міграційних потоків та різного рівня платоспроможного попиту призводить до того, що запроваджений регуляторний інструмент може стимулювати появу нових диспропорцій, посилюючи вразливість закладів вищої освіти в найбільш постраждалих регіонах.

Метою цієї статті стала оцінка регіональних диспропорцій механізму індикативної собівартості в системі вищої освіти України в умовах воєнного стану та визначення його впливу на конкурентні умови функціонування ЗВО різних регіонів.

Методи. Методологічну основу дослідження становить поєднання статистичного, порівняльного та кореляційного аналізу, що дозволило оцінити

особливості міжрегіональної диференціації мінімального рівня вартості навчання в системі вищої освіти України в умовах воєнного стану. Інформаційну базу дослідження сформовано на основі показників індикативної собівартості підготовки здобувачів вищої освіти для кожного ЗВО, визначених відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 191 [10] і розрахованих МОН України [9]. Для аналізу використано середньорегіональні значення мінімального рівня вартості навчання за 2020, 2021, 2024 і 2025 роки, тобто в періоди дії Постанови № 191.

Оцінювання міжрегіональної диференціації здійснювалося із використанням показників мінімального та максимального значень, розмаху варіації, співвідношення $\max/\min$ та коефіцієнта варіації. Для визначення стійкості регіонального розподілу в часовому вимірі застосовано коефіцієнти кореляції Пірсона [19] та Спірмена [18]. З метою забезпечення коректного міжрегіонального порівняння використано нормалізацію даних методом Min–Max. Обробка та систематизація даних здійснювалися із використанням Microsoft Excel. Інтерпретація результатів проводилася з урахуванням впливу воєнного стану та регіональних особливостей функціонування ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Результати досліджень.

Одним із ключових напрямів трансформації механізму фінансування вищої освіти в Україні стало запровадження регуляторного інструменту через так звану індикативну собівартість [3] підготовки здобувачів вищої освіти, прийняттям Постанови Кабінету Міністрів України № 191 [10]. Серед передумов її впровадження було задекларовано стремління поступового переходу до більш збалансованої моделі співфінансування [21] підготовки кадрів, коли вартість навчання за контрактною формою мала б бути зіставною з обсягами бюджетного фінансування [15] на підготовку одного здобувача освіти. Фактично мова йшла про спробу зменшення прихованого перехресного субсидювання контрактної форми навчання за рахунок ресурсів державного бюджету, коли частина витрат на підготовку здобувачів, які навчаються за контрактом, опосередковано компенсувалася коштами, спрямованими на фінансування підготовки здобувачів за державним замовленням. За логікою регулятора, встановлення мінімального порогу вартості контрактного навчання мало забезпечити більш економічно обґрунтований рівень ціноутворення у сфері вищої освіти [3] та частково вирівняти фінансові умови функціонування закладів вищої освіти.

Відповідно до Постанови № 191 [10] мінімальний рівень вартості навчання визначається окремо для кожного ЗВО, що отримує фінансування з державного бюджету, через розрахунок показника «індикативної собівартості» для певного ЗВО. Таким чином, маємо певну диференціацію індикативної собівартості та, відповідно, розрахункових рівнів мінімальної вартості навчання як між окремими ЗВО, так і між регіонами України.

У межах дослідження було здійснено узагальнення інформації щодо мінімально допустимого рівня вартості навчання та розраховано середньорегіональні значення для років, коли діяв механізм формування ціни на підставі індикативної собівартості (табл. 1). Для 2022 і 2023 років дію Постанови № 191 було призупинено [10].

Для забезпечення коректності подальшого міжрегіонального порівняння було сформовано регіональний масив середніх значень мінімального порогу вартості навчання, а також розраховано систему показників, що дозволяють оцінити масштаби та динаміку регіональної диференціації. Зокрема, для кожного року визначено мінімальний, максимальний, середній рівні, співвідношення між максимальним і мінімальним рівнями, розмах варіації, а також коефіцієнт варіації, який характеризує ступінь неоднорідності регіонального розподілу.

Наведені результати дозволяють оцінити не лише середньорегіональний рівень мінімально допустимої вартості навчання в абсолютному вимірі, але й простежити трансформацію регіональної структури ціноутворення у сфері вищої освіти під впливом дії механізму індикативної собівартості, зокрема в умовах посилення воєнних і соціально-економічних диспропорцій. Результати аналізу свідчать про наявність стійкої міжрегіональної диференціації мінімального рівня вартості навчання, який характерний для кожного з досліджуваних періодів застосування інструментарію індикативної собівартості. При цьому характер виявлених диспропорцій поступово змінювався за абсолютними та відносними параметрами регіонального розподілу.

Маємо констатувати суттєве зростання середньорегіонального рівня вартості навчання в абсолютному вимірі з 16,2 тис. грн у 2020 р. до 31,6 тис. грн у 2025 р., одночасно відбулося збільшення найвищого регіонального рівня з 21,0 тис. грн до 37,9 тис. грн. Це свідчить, що поряд з інфляційними процесами відбувається і загальне підвищення вартості контрактного навчання. Проте лише динаміка абсолютних значень не відображає реальної структури регіональних диспропорцій. Результати розрахунків демонструють, що співвідношення

Таблиця 1

Аналіз міжрегіональної диференціації мінімального порогу вартості навчання, грн

Region	Показник			
	2020 р.	2021 р.	2024 р.	2025 р.
Вінницька область	17 648	23 474	27 669	29 428
Волинська область	12 372	18 187	21 480	29 851
Дніпропетровська область	18 194	25 285	27 089	31 963
Донецька область	16 162	23 750		
Житомирська область	11 311	16 019	18 591	27 553
Закарпатська область	20 788	24 893	26 175	35 843
Запорізька область	14 762	20 886	21 409	30 559
Івано-Франківська область	16 875	20 626	25 898	29 624
Київська область	12 380	17 952	20 263	27 897
Кіровоградська область	18 406	24 091	25 949	35 031
Луганська область	12 460	19 757		
Львівська область	19 930	25 335	25 254	33 691
м. Київ	21 028	27 943	33 187	34 185
Миколаївська область	17 354	23 274	25 923	36 547
Одеська область	20 651	26 695	27 606	31 129
Полтавська область	15 257	20 084	21 320	30 426
Рівненська область	14 064	21 621	26 829	26 898
Сумська область	14 573	21 156	23 342	34 966
Тернопільська область	13 982	19 166	22 901	30 300
Харківська область	19 642	24 755	25 544	37 897
Херсонська область	15 948	20 906		
Хмельницька область	14 149	20 001	22 409	31 334
Черкаська область	13 304	19 242	22 052	27 102
Чернівецька область	17 938	22 849	27 896	29 569
Чернігівська область	16 346	23 886	25 008	32 971
Мінімальний	11 311	16 019	18 591	26 898
Максимальний	21 028	27 943	33 187	37 897
Середній	16 221	22 073	24 718	31 580
Відношення (макс/мін)	1,86	1,74	1,79	1,41
Розмах (макс-мін)	9 716	11 925	14 596	10 999
Коефіцієнт варіації, %	18,2	13,7	13,2	10,0

Джерело: побудовано автором на підставі [9].

між максимальним і мінімальним рівнями поступово зменшилося – з 1,86 у 2020 р. до 1,41 у 2025 р. Аналогічну тенденцію демонструє коефіцієнт варіації, значення якого скоротилося з 18,2% до 10,0%. Формально це може свідчити про певне звуження міжрегіонального розкиду значень. Проте така тенденція не означає реального вирівнювання умов функціонування ЗВО, оскільки вона відбувається на фоні одночасного суттєвого підвищення й абсолютних рівнів цін. Таким чином, механізм ін-

дикативної собівартості не усуває регіональні диспропорції, а радше трансформує їх форму.

Водночас показник розмаху варіації демонструє більш складну динаміку. Так, у 2020 році різниця між максимальним і мінімальним значеннями становила 9,7 тис. грн, у 2024 році вона збільшилася до 14,6 тис. грн, тоді як у 2025 році скоротилася до 11,0 тис. грн. Це свідчить про те, що у воєнний період відбувалося не стільки ме-

ханічне згладжування регіональної диференціації, скільки трансформація конфігурації регіонального розподілу, оскільки в окремих регіонах сформувалися непропорційно високі значення індикативної собівартості, а значить, і мінімального рівня вартості навчання. Особливу увагу привертає той факт, що у 2025 році найвищі значення мінімального рівня вартості були зафіксовані саме у прифронтових або наближених до зони бойових дій регіонах, зокрема в Харківській, Миколаївській та Сумській областях.

Разом із тим, наявність міжрегіональної диференціації не дозволяє оцінити ступінь стійкості сформованої регіональної структури міжрегіонального розподілу за рівнем мінімального порогу вартості навчання в часовому вимірі. У зв'язку з цим наступним етапом дослідження стало проведення кореляційного аналізу між регіональними значеннями відповідних показників у різні роки дії механізму індикативної собівартості. Для оцінювання стабільності абсолютного регіонального розподілу використано коефіцієнти лінійної кореляції Пірсона (табл. 2), а також коефіцієнти рангової кореляції Спірмена (табл. 3) для визначення стійкості відносного позиціонування регіонів. Такий підхід дозволяє оцінити ступінь інерційності регіональної структури ціноутворення та виявити її трансформацію під впливом воєнних і соціально-економічних змін.

Таблиця 2

Матриця коефіцієнтів лінійної кореляції Пірсона між значеннями мінімального порогу по регіонах в різні роки

	2020 р.	2021 р.	2024 р.	2025 р.
2020 р.	1,000			
2021 р.	0,947	1,000		
2024 р.	0,815	0,869	1,000	
2025 р.	0,656	0,630	0,386	1,000

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 3

Матриця коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена

	2020 р.	2021 р.	2024 р.	2025 р.
2020 р.	1,000			
2021 р.	0,940	1,000		
2024 р.	0,758	0,783	1,000	
2025 р.	0,652	0,627	0,259	1,000

Джерело: авторська розробка.

Коефіцієнт Пірсона дозволяє оцінити ступінь подібності [19; 20] абсолютних значень мінімального

рівня вартості між різними роками, тоді як коефіцієнт Спірмена відображає стабільність відносного позиціонування [18] регіонів у загальній ієрархії незалежно від масштабу абсолютних змін. Такий підхід дає можливість одночасно оцінити як інерційність регуляторного механізму індикативної собівартості, так і наявність структурних трансформацій у регіональному розподілі.

Результати кореляційного аналізу свідчать про високий рівень інерційності регіональної структури за мінімальним рівнем вартості навчання в довоєнний період. Зокрема, між 2020 та 2021 роками коефіцієнт Пірсона становив 0,947, а коефіцієнт Спірмена – 0,940, що вказує на майже повне збереження як абсолютних значень, так і відносного позиціонування регіонів. Це свідчить про стабільність регуляторної моделі, про її інерційність за умов відсутності суттєвих зовнішніх шоків. Водночас у подальшому констатуємо поступове зниження сили зв'язку, особливо між 2024 і 2025 роками. Різке зниження коефіцієнта рангової кореляції Спірмена до 0,259 (див. табл. 3) свідчить про суттєву зміну регіональної ієрархії мінімальних порогових значень вартості навчання. При цьому коефіцієнт Пірсона між 2024 і 2025 роками також знижується до 0,386 (див. табл. 2), що означає послаблення кореляційного зв'язку та підтверджує втрату стабільності конфігурації регіонального розподілу.

Отримані результати підтверджують, що в умовах воєнного стану механізм індикативної собівартості починає посилювати регіональні структурні диспропорції. Якщо в довоєнний період найвищі значення мінімального порогу вартості навчання переважно концентрувалися в регіонах із високою концентрацією ЗВО та відносно стабільними соціально-економічними умовами, то у 2025 році найвищі значення мінімального рівня вартості навчання зафіксовано у ЗВО прифронтових територій, зокрема у Харківській, Миколаївській та Сумській областях. За таких умов формуються додаткові обмеження для ЗВО прифронтових регіонів, які одночасно функціонують в умовах безпекових ризиків [14], скорочення контингенту вступників, міграційних втрат і зниження платоспроможного попиту [1; 7]. У результаті підвищення мінімального порогу вартості контрактного навчання посилює регуляторне навантаження на ЗВО, що функціонують у найбільш складних умовах.

Такі результати показують, що у воєнний період механізм індикативної собівартості перетворюється в інструмент, що спричиняє та підсилює регіональні структурні диспропорції [17]. Особливо це проявляється у зміні позицій прифронтових

регіонів, які у 2025 році мають найвищі значення мінімального порогу вартості навчання. Якщо в довоєнний період найвищі значення мінімального рівня вартості навчання переважно концентрувалися в регіонах із відносно стабільними соціально-економічними умовами та високою концентрацією ЗВО, то у 2025 році серед регіонів із найбільшими значеннями мінімального рівня вартості навчання опинилися прифронтові території, зокрема Харківська, Миколаївська та Сумська області. ЗВО прифронтових регіонів функціонують в особливо складних умовах. Складна безпекова ситуація, підвищений рівень ризиків, міграційні процеси, скорочення ділової активності регіону, низька інвестиційна привабливість регіональних проєктів [13], наближеність до зони бойових дій – усе це об'єктивно обумовлює зниження привабливості навчання у ЗВО цих регіонів, незважаючи на іміджеві та рейтингові позиції окремих ЗВО. На додаток до цього, найвищий рівень мінімальної вартості навчання серед усіх регіонів країни значно погіршує конкурентні позиції таких ЗВО. Таким чином, через регуляторний вплив інструментарієм індикативної собівартості держава погіршує і так складні умови функціонування ЗВО на прифронтових територіях – замість їх підтримки або хоча б створення рівних умов.

Для забезпечення коректного міжрегіонального порівняння та виявлення позиціонування регіонів було застосовано нормалізацію мінімального рівня вартості навчання методом Min–Max. Використання даного підходу дозволяє привести регіональні значення до зіставного виміру в інтервальній шкалі $[0; 1]$ в межах кожного року. Значення, що наближені до 1, відповідають регіонам із найбільшим рівнем мінімального рівня вартості навчання, а значення, близькі до 0, – регіонам із найнижчим рівнем. Застосування нормалізації даних дозволяє оцінити не абсолютні значення вартості навчання, а саме позиціонування регіонів у загальній структурі міжрегіонального розподілу. Це дозволяє виявити зміни міжрегіональної конфігурації при загальному зростанні абсолютних значень мінімального рівня вартості в усіх регіонах України.

Зважаючи на високий рівень зв'язку між показниками 2020 і 2021 років ($r = 0,947$), що підтверджує фактичну інерційність, після нормалізації даних окремо для кожного року було визначено середній рівень нормалізованих значень для 2020 і 2021 років як значення в період нормального функціонування системи вищої освіти та функціонування економіки без впливу зовнішніх факторів воєнного стану (табл. 4). Також у цій таблиці регіони

згруповано за ознакою наближеності до зони бойових дій та ступенем впливу на безпекову ситуацію територіального розміщення.

Результати нормалізації та групування свідчать про кардинальну зміну структури міжрегіонального позиціонування у 2025 році. Навіть у 2024 році середні за групами регіонів мали незначну варіацію (від 0,37 до 0,54), що свідчить про відносно збалансований міжрегіональний розподіл і середній рівень мінімальних порогових значень для визначення вартості контракту для всіх регіонів, особливо прифронтових. У 2025 році найвищі нормалізовані значення відповідають саме прифронтовим регіонам. Так, Харківська область (1,00), Миколаївська область (0,877), Сумська область (0,734) мають найвищі значення мінімального рівня вартості навчання попри суттєве погіршення умов функціонування ЗВО в регіоні. У результаті формується ситуація, коли регуляторний механізм, спрямований на забезпечення економічно обґрунтованого рівня ціноутворення, фактично посилює структурну вразливість ЗВО прифронтових територій. Це проявляється в поєднанні високого мінімального рівня вартості контрактного навчання з одночасним скороченням потенційного контингенту вступників та зниженням платоспроможного попиту населення.

Отримані результати свідчать, що в умовах воєнного стану механізм індикативної собівартості починає формувати нерівномірний регуляторний вплив на ЗВО залежно від регіону їх функціонування. При цьому ключовою проблемою є неврахування відмінностей у демографічних, безпекових та економічних умовах функціонування регіональних систем вищої освіти. Особливо це проявляється у прифронтових регіонах, де ЗВО працюють в найбільш складних умовах. Таким чином, підвищення мінімального порогу вартості контрактного навчання створює додаткові обмеження щодо формування спеціального фонду та посилює ризики втрати конкурентних позицій регіональних ЗВО.

Результати нормалізації регіональних значень мінімального рівня вартості навчання свідчать про те, що у 2025 році саме прифронтові регіони демонструють одні з найвищих значень. Фактично, індикативна собівартість, як інструмент регуляторного впливу, що має забезпечувати економічно обґрунтований рівень вартості навчання [12], в умовах воєнного стану чинить асиметричний вплив і посилює структурну вразливість ЗВО прифронтових територій. Таким чином, механізм індикативної собівартості потребує адаптації з урахуванням територіального розміщення ЗВО, регіональних ризиків та обмежень щодо потенціалу формування спеціального фонду.

Таблиця 4

**Нормалізовані значення мінімального розміру
плати за навчання**

Регіон	Середнє 2020/ 2021 рр.	2024 р.	2025 р.
Харківська область	0,795	0,476	1,000
Миколаївська область	0,615	0,502	0,877
Сумська область	0,383	0,326	0,734
Запорізька область	0,382	0,193	0,333
Середнє за групою	0,544	0,374	0,736
Дніпропетровська область	0,743	0,582	0,460
Чернігівська область	0,589	0,440	0,552
Одеська область	0,928	0,618	0,385
Середнє за групою	0,753	0,547	0,466
м. Київ	1,000	1,000	0,663
Закарпатська область	0,860	0,520	0,813
Львівська область	0,834	0,457	0,618
Кіровоградська область	0,704	0,504	0,739
Вінницька область	0,639	0,622	0,230
Чернівецька область	0,627	0,638	0,243
Івано-Франківська область	0,480	0,501	0,248
Рівненська область	0,377	0,564	0,000
Полтавська область	0,374	0,187	0,321
Хмельницька область	0,313	0,262	0,403
Тернопільська область	0,269	0,295	0,309
Черкаська область	0,238	0,237	0,019
Волинська область	0,146	0,198	0,268
Київська область	0,136	0,115	0,091
Житомирська область	0,000	0,000	0,060
Середнє за групою	0,466	0,407	0,335

Джерело: розроблено автором на підставі [9].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило встановити, що механізм індикативної собівартості в умовах воєнного стану демонструє суттєву трансформацію регіональної конфігурації регуляторного впливу в системі вищої освіти України. Виявлено, що у

2025 році одні з найвищих значень мінімального рівня вартості навчання були характерні саме для прифронтових регіонів, що свідчить про формування нерівномірного регуляторного навантаження між регіональними системами вищої освіти. Результати кореляційного аналізу підтвердили втрату стійкості регіонального розподілу мінімального рівня вартості навчання у воєнний період, тоді як застосування нормалізації методом Min–Max дозволило виявити зміщення максимального регуляторного навантаження в бік регіонів із найбільш складними умовами функціонування закладів вищої освіти. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання при вдосконаленні механізму індикативної собівартості з урахуванням регіональних соціально-економічних і безпекових відмінностей, насамперед для ЗВО прифронтових територій.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з оцінюванням впливу механізму індикативної собівартості на доступність вищої освіти, динаміку вступної кампанії та фінансову стійкість ЗВО в умовах післявоєнного відновлення. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- Ермакова С. С., Іванова О. С., Буренко М. С. Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття. *Академічні візії*. 2023. Вип. 16.
DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7664976>
- Житар М. О. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні: проблеми ефективності та перспективи модернізації. *European scientific journal of Economic and Financial Innovation*. 2025. No. 4. P. 143–153.
DOI: <https://doi.org/10.32750/2025-0412>
- Захарін С. Про так звану «індикативну собівартість». *Освіта.UA*. 2020. URL: <https://osvita.ua/blogs/77703/>
- Кириленко О., Жадан О. Модель фінансування вищої освіти в Україні: зміна пріоритетів. *Світ фінансів*. 2023. № 2. С. 140–154.
DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2023.02.140>
- Коваленко Ю. М., Вітренко Л. О. Фінансування закладів вищої освіти в Україні: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 238 с.
- Костенко І. С. Роль індикативної собівартості у формуванні ринку освітніх послуг в Україні. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 295–305.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
- Литвинчук А. О., Гапон В. В., Пронь Н. Б., Барабаш О. А., Читаєва К. Г. Аналіз фінансового забезпечення закладів вищої освіти в умовах збройної агресії в Україні. *Освітня аналітика України*. 2024. № 6. С. 63–80. URL: <https://science.iea.gov.ua/wp->

- content/uploads/2025/03/5_Lytvynchuk_Gapon_Pron_Barabash_Chytaieva_632_2024_63-80.pdf
8. Мельник Л. В., Кондрацька Н. М., Мельник Л. М. Проблеми фінансування вищої освіти в умовах сьогодення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економічні науки»*. 2024. Вип. 4. С. 177–189. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202417>
9. Мінімальна вартість контрактного навчання. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/minimalna-vartist-kontraktного-navchannya>
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження індикативної собівартості» від 03.03.2020 р. № 191. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-п#Text>
11. Рощик І., Рощик А. Механізм фінансування вищої освіти як чинник підвищення її якості. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2025. Вип. 69. С. 282–296. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2025.69.0.6915>
12. Сас С. П. Вплив індикативної собівартості на формування фінансового потенціалу закладів вищої освіти України. *Галицький економічний вісник*. 2021. Т. 70. № 3. С. 102–110. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.03.102
13. Славкова А. А. Фінансування освіти в Україні: реалії в умовах війни та перспективи повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-18>
14. Соболева С. М., Примиська С. О., Загоруйко Н. М. Моделювання та прогнозування стану вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття (український досвід). *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7510810>
15. Труніна І. М., Пряхіна К. А., Андрієнко М. С. Ціноутворення на ринку вищої освіти України. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.11>
16. Ченцов В. В., Григораш О. В. Індикативна собівартість як чинник формування ринку освітніх послуг: регіональний аспект (на прикладі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»). *Бізнес Інформ*. 2023. № 2. С. 123–129. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-123-129>
17. Niesheva A., Smolennikov D., Kotenko S. Economic policy and government regulation of higher education financing system in Ukraine: methods for decision-making and forecasting regional disparities. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-47>
18. Su L., Li H. Project Procurement Method Decision-Making With Spearman Rank Correlation Coefficient Under Uncertainty Circumstances. *International Journal of Decision Support System Technology*. 2021. Vol. 13. Iss. 2. DOI: <https://doi.org/10.4018/IJDSST.2021040102>
19. Zhang M., Li W., Zhang L., Jin H., Mu Y., Wang L. A Pearson correlation-based adaptive variable grouping method for large-scale multi-objective optimization. *Information Sciences*. 2023. Vol. 639. Art. 118737. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ins.2023.02.055>
20. Bermudez-Edo M., Barnaghi P., Moessner K. Analysing real world data streams with spatio-temporal correlations: Entropy vs. Pearson correlation. *Automation in Construction*. 2018. Vol. 88. P. 87–100. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2017.12.036>
21. Hünermund P., Lopes-Bento C., Pellens M. The effect of publicly co-funded industry-science collaboration on scientific production. *Research Policy*. 2026. Vol. 55. Iss. 2. Art. 105393. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2025.105393>

REFERENCES

- Bermudez-Edo M., Barnaghi P. & Moessner K. (2018). Analysing real world data streams with spatio-temporal correlations: Entropy vs. Pearson correlation. *Automation in Construction*, 88, 87–100. <https://doi.org/10.1016/j.autcon.2017.12.036>
- Chentsov V. V. & Hryhorash O. V. (2023). Indykatyvna sobivartist yak chynnyk formuvannya rynku osvitnikh posluh: rehionalnyi aspekt (na prykladi spetsialnosti 072 «Finansy, bankivska sprava ta strakhuvannya») [Indicative cost as a factor of educational services market formation: regional aspect (on the example of specialty 072 "Finance, banking and insurance")]. *Biznes Inform*, 2, 123–129. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-123-129>
- Hünermund P., Lopes-Bento C. & Pellens M. (2026). The effect of publicly co-funded industry-science collaboration on scientific production. *Research Policy*, 2(55). <https://doi.org/10.1016/j.respol.2025.105393>
- Kostenko I. S. (2020). Rol indykatyvnoi sobivartisti u formuvanni rynku osvitnikh posluh v Ukraini [The role of indicative cost in the formation of the educational services market in Ukraine]. *Biznes Inform*, 5, 295–305. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-295-305>
- Kovalenko Yu. M. & Vitrenko L. O. (2020). *Finansuvannya zakladiv vyshchoi osvity v Ukraini: monohrafiia* [Financing of higher education institutions in Ukraine: monograph]. Irpin: Universytet DFS Ukrainy.
- Kyrylenko O. & Zhadan O. (2023). Model finansuvannya vyshchoi osvity v Ukraini: zmina priorytetiv [Model of higher education funding in Ukraine: changing priorities]. *Svit finansiv*, 2, 140–154. <https://doi.org/10.35774/sf2023.02.140>
- Lytvynchuk A. O., Hapon V. V., Pron N. B., Barabash O. A. & Chytaieva K. H. (2024). Analiz finansovoho za-

- bezpechennia zakladiv vyshchoi osvity v umovakh zbroinoi ahresii v Ukraini [Analysis of financial provision of higher education institutions in the conditions of military aggression in Ukraine]. *Osvitnia analityka Ukrainy*. https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/5_Lytvynchuk_Gapon_Pron_Barabash_Chytaieva_632_2024_63-80.pdf
- Melnyk L. V., Kondratska N. M. & Melnyk L. M. (2024). Problemy finansuvannia vyshchoi osvity v umovakh sohodennia [Problems of higher education financing in today's conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Seriya «Ekonomichni nauky»*, 4, 177–189. <https://doi.org/10.31713/ve4202417>
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. *Minimalna vartist kontraktnoho navchannia* [Minimum cost of contract training]. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/minimalna-vartist-kontraktnogo-navchannia>
- Niesheva A., Smolennikov D. & Kotenko S. (2025). Economic policy and government regulation of higher education financing system in Ukraine: methods for decision-making and forecasting regional disparities. *Ekonomika ta suspilstvo*, 81. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-47>
- Roshchuk I. & Roshchuk A. (2025). Mekhanizm finansuvannia vyshchoi osvity yak chynnyk pidvyshchennia yii yakosti [Mechanism of higher education funding as a factor of increasing its quality]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna*, 69, 282–296. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2025.69.0.6915>
- Sas S. P. (2021). Vplyv indykatyvnoi sobivartosti na formuvannia finansovoho potentsialu zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [The impact of indicative cost on the formation of financial potential of higher education institutions of Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 3(70), 102–110. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu.2021.03.102
- Slavkova A. A. (2025). Finansuvannia osvity v Ukraini: realii v umovakh viiny ta perspektyvy povoiennoho vidnovlennia [Education financing in Ukraine: realities in the conditions of war and prospects for post-war recovery]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 79. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-18>
- Sobolieva S. M., Prymyska S. O. & Zahoruiko N. M. (2023). Modeliuvannia ta prohnozuvannia stanu vyshchoi osvity v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia (ukrainskyi dosvid) [Modeling and forecasting the state of higher education in the conditions of war and global challenges of the XXI century (Ukrainian experience)]. *Akademichni vizii*, 15. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7510810>
- Su L. & Li H. (2021). Project Procurement Method Decision-Making With Spearman Rank Correlation Coefficient Under Uncertainty Circumstances. *International Journal of Decision Support System Technology*, 2(13). <https://doi.org/10.4018/IJDSST.2021040102>
- Trunina I. M., Priakhina K. A. & Andriienko M. S. (2021). Tsinoutvorennia na rynku vyshchoi osvity Ukrainy [Pricing on the higher education market of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 10. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.10.11>
- Yermakova S. S., Ivanova O. S. & Burenko M. S. (2023). Paradyhma vyshchoi osvity v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv KhKhI stolittia [Paradigm of higher education in the conditions of war and global challenges of the XXI century]. *Akademichni vizii*, 16. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7664976>
- Zakharin C. (2020). *Pro tak zvanu «indykatyvnu sobivartist»* [About the so-called "indicative cost"]. *Osvita. UA*. <https://osvita.ua/blogs/77703/>
- zakon.rada.gov.ua. (2020, March 3). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia zaprovadzhennia indykatyvnoi sobivartosti» vid 03.03.2020 r. № 191 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of introduction of indicative cost" from 03.03.2020 No. 191]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2020-p#Text>
- Zhang M., Li W., Zhang L., Jin H., Mu Y. & Wang L. (2023). A Pearson correlation-based adaptive variable grouping method for large-scale multi-objective optimization. *Information Sciences*, 639. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2023.02.055>
- Zhytar M. O. (2025). Finansove zabezpechennia vyshchoi osvity v Ukraini: problemy efektyvnosti ta perspektyvy modernizatsii [Financial provision of higher education in Ukraine: efficiency problems and modernization prospects]. *European scientific journal of Economic and Financial Innovation*, 4, 143–153. <https://doi.org/10.32750/2025-0412>

Стаття надійшла до редакції / Received: 11.05.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 24.05.2026
Оприлюднено / Published: 21.06.2026